इन्सेक बुलेटिन

वर्ष १ अङ्क ५ पुस २०७८

यसभित्र ....

- इन्सेक परियोजनासम्बन्धी प्रदेशस्तरीय अन्तरक्रिया सम्पन्न / ४
- मिडिया साझेदारी बैठक सम्पन्न / ४
- महामारी र विपत्मा नागरिक समाजको भूमिका विषयक अन्तरक्या सम्पन्न / ५
- विश्वव्यापी आवधिक समीक्षाको रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमाका लागि कार्यशाला/ ६
- यूपीआरमा प्राप्त सुझाव कार्यन्वयनका लागि रणनीतिक कार्ययोजना विषयक छलफल कार्यक्रम सम्पन्न/ ७
- कानुन निर्माण प्रक्रिमामा नागरिक समाजको भूमिका बढाउनुपर्नेमा सरोकारवालाको जोड / ८
- शान्ति सम्झौताका १५ वर्षमा पनि न्याय निरूपण हुन नसकेकोमा इन्सेकद्वारा दुःख / ९
- कार्यक्रम समीक्षा बैठक सम्पन्न / ९
- मिडिया साझेदारी बैठक सम्पन्न/ १०
- मानव अधिकार श्रोत केन्द्र तथा सहायता कक्ष स्थापना/ १०
- कानुन निर्माण प्रक्रियामा नागरिक सहभागिता गराउनेछौं: सभामुख अधिकारी/ ११
- जोखिमपूर्ण काममा हिँडेका बालकको इन्सेकको पहलमा उद्धार / १२
- मानव अधिकार रक्षकहरूको सुरक्षाको विषयलाई प्राथमिकतामा राख्नु पर्नेमा जोड/ १२
- मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धनका लागि प्रहरी र समुदायबिच समन्वय हुन आवश्यक/ १३
- मानव अधिकार रक्षक सञ्जाल गठन/
- लैङ्गिक हिंसाको अवस्था र समाधानका उपाय विषयक अन्तरक्रिया सम्पन्न/ १४
- हिंसा पीडितलाई सहयोग प्रदान/ १४
- सिड समितिको सुझावबारे परामर्श बैठक सम्पन्न/ १५
- मानव अधिकार रक्षकसम्बन्धी कानुन निर्माण कार्य पहिलो प्राथमिकतामा पर्नेछः: मन्त्री जोशी/ १५
- मानव अधिकार रक्षकसम्बन्धी मस्यौदा कानुनबारे नागरिक समाजसँग अन्तर्क्रिया / १६
- प्रेस विज्ञप्ति / १८

महिला तथा बालिकाविरुद्ध भएका हिंसासम्बन्धी घटनाको अध्ययन प्रतिवेदन

(नोभेम्बर २५ देखि डिसेम्बर १०, २०२१)

'घरैबाट सुरू गरौँ, महिला हिंसा अन्त्य गरौँ' भन्ने नाराका साथ यो वर्षको लैङ्गिक हिंसाविरुद्धको १६ दिने अभियान सञ्चालन गरियो । सरकारी तथा गैरसरकारी क्षेत्रबाट हरेक वर्ष नोभेम्बर २५ देखि डिसेम्बर १० सम्म यो अभियान सञ्चालन गर्ने गरिन्छ । नेपालको संविधान (२०७२)[१] को धारा ३८ को उपधारा ३ ले महिलाविरुद्ध धार्मिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, परम्परा, प्रचलन वा अन्य कुनै पनि आधारमा शारीरिक, मानसिक, यौनजन्य, मनोवैज्ञानिक वा अन्य कुनै किसिमका हिंसाजन्य कार्य वा शोषण गर्न नपाइने कुरा उल्लेख गरेको छ । महिलामाथि हुने घरेलु हिंसा नियन्त्रण कसुर सजाय ऐन २०६६[२] जारी भई लागु भएको छ । लिङ्गका आधारमा

१. https://www.lawcommission.gov.np/np/wp-content/uploads/2021/01/%E0%A4%A8%E0%A5%87%E0%A4%AA%E0%A4%BE%E0%A4%B2%E0%A4%95%E0%A5%8B-%E0%A4%B8%E2%80%8C%E0%A4%82%E0%A4%B5%E0%A4-%BF%E0%A4%A7%E0%A4%BE%E0%A4%A8.pdf

२. https://www.lawcommission.gov.np/np/wp-content/uploads/2021/01/%E0%A4%98%E0%A4%B0%E0%A5%87%E0%A4%B2%E0%A5%81-%E0%A4%B9%E0%A4%BF%E0%A4%82%E0%A4%B8%E0%A4%BE-%E0%A4%95%E0%A4%B8%E0%A5%82%E0%A4%B0-%E0%A4%B0-%E0%A4%B8%E0%A4%9C%E0%A4%BE%E0%A4%AF-%E0%A4%90%E0%A4%A8%E0%A5%A8%E0%A5%A6%E0%A5%AC%E0%A5%AC.pdf

१६ दिनमा सङ्कलित हिंसाका घटना	
घटनाको प्रकार र उपप्रकार	**पीडित सङ्ख्या**
बाल अधिकार	
बलात्कार	१४
बालविवाह	१
यौन दुर्व्यवहार	३
जम्मा	**१८**
महिला अधिकार	
बलात्कार	२
बलात्कार प्रयास	३
यौन दुर्व्यवहार	२
जम्मा	**७**
हत्या	
पत्नी हत्या	२
परिवारजनबाट हत्या	१
जम्मा	**३**
कूल जम्मा	**२८**

महिला तथा बालिकामाथि हुने हिंसा र हत्याका घटनामा बृद्धि हुँदै आएको विभिन्न तथ्याङ्कले देखाएका छन् ।

सन् १९६० मा डोमिनिकन गणतन्त्रका मिरावेल परिवारका तीन जना दिदीबहिनीलाई तत्कालीन त्रुजिलो तानाशाही सरकारले निर्मम हत्या गरेको थियो । उक्त हत्यालाई लिङ्गका आधारमा हुने राजनीतिक हिंसाको रूपमा लिने गरिन्छ । एकै परिवारका तीन जना दिदीबहिनी पेट्रिया, मिनर्भा र मारियाको हत्यालाई महिलाविरुद्धको हिंसाको रूपमा लिएर उनीहरूको सम्मान र सम्झनाका लागि १६ दिने अभियान मनाउन थालिएको हो । यो अवधिमा, व्यक्तिहरू, नागरिक सङ्गठन, संयुक्त राष्ट्रसङ्घका निकायहरू महिला र बालिकाहरूको संरक्षणको लागि जबाफदेहिताको माग गर्न एकसाथ सामेल हुन्छन् ।

नेपालमा महिलाहरूको अवस्था विगतका वर्षहरूमा भन्दा सकारात्मक हुँदै आएको भएपनि सन्तोषजनक मान्न सकिने अवस्थामा अझै पुगेको छैन । यौनिक अल्पसङ्ख्यकको त पहिचानकै समस्या ज्यूँका त्यूँ छ । महिलासँग सम्बन्धित कानुनी प्रावधान एवम् राजनीतिक सहभागिताको अवस्थामा केही सुधार भएको छ । यति हुँदाहुँदै पनि नेपालका महिला विभिन्न खाले संरचनात्मक एवम् लैङ्गिक हिंसाबाट महिला तथा तेस्रो लिङ्गी जसरी आक्रान्त हुँदै आएका छन् त्यो भने भयावह नै छ । मानव अधिकार अनुगमन र मानव अधिकार उल्लङ्घन तथा ज्यादतीका घटनाहरूको अनुगमन गर्दै आएको अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) ले सन् २०२१ को नोभेम्बर २५ देखि डिसेम्र १० सम्म इन्सेक अनलाइनमा प्रकाशित महिला तथा बालिकाविरूद्ध भएका हिंसात्मक घटनाहरूका आधारमा यो प्रतिवेदन तयार पारेको हो ।

१६ दिनको अवधिमा इन्सेक अनलाइनमा सुदूरपश्चिमबाहेकका ६ ओटा प्रदेशमा २८ जना महिला तथा बालिका पीडित भएका समाचार प्रकाशन भए । जसमा सबैभन्दा बढी बागमती प्रदेशमा सात जना पीडित भए । त्यसैगरी कर्णाली प्रदेशमा ६, लुम्बिनी र प्रदेश २ मा पाँच/पाँच, प्रदेश १ मा तीन र गण्डकी प्रदेशमा दुई जना पीडित भए । यो अवधिमा पत्नी हत्याका दुई र आमाको हत्याको एउटा समाचार प्रकाशन गरियो । १६ दिनको अवधिमा १८ जना बालिका र १० जना महिला पीडित भए । (हेर्नुहोस् टेबुल)

प्रदेश	पीडित सङ्ख्या
१	३
२	५
बागमती	७
गण्डकी	२
लुम्बिनी	५
कर्णाली	६
जम्मा	**२८**

पत्नी हत्या घटनाका आरोपित गिरफ्तार

झापाको दमक नगरपालिका-१० की ४९ वर्षीया घनादेवी आचार्यको हत्या गरेको आरोपमा प्रहरीले ४५ वर्षीय पति रामकुमार लिम्बूलाई मङ्सिर १९ गते गिरतार गरेको छ। घरायसी विवादका क्रममा पीडितलाई आरोपितले मङ्सिर १६ गते कुटपिट गरेका थिए । कुटपिटबाट घाइते भएकी घनाको उपचारका क्रममा विराटनगरस्थित नोवेल अस्पतालमा मङ्सिर १७ गते मृत्यु भएको थियो । घाइतको मृत्यु भएपछि पीडित पक्षले आरोपितविरूद्ध प्रहरीमा पत्नी हत्या गरेको आरोपमा निवेदन दिएपछि आरोपितलाई अनुसन्धानका लागि गिरफ्तार गरेको जिल्ला प्रहरी कार्यालयका डिएसपी नवराज कार्कीले इन्सेक प्रतिनिधिसँगको फोन सम्पर्कमा बताउनु भयो । शवको पोष्टमार्टम मेची अस्पतालमा मङ्सिर १७ गते गरिएको छ । सोही दिन पीडित पक्षले शव बुझि दमक नगरपालिका-१० स्थित रतुवा खोलामा सद्गत गरेको प्रहरीले जनाएको छ ।[1]

लाठी प्रहार गरी आमाको हत्या, आरोपित गिरफ्तार

पाल्पाको रिब्दीकोट गाउँपालिका-८ पेलाचौरकी ६२ वर्षीया मेनु सारूको हत्या गरेको आरोपमा प्रहरीले ४३ वर्षीय छोरा कृष्णबहादुर सारूलाई मङ्सिर १० गते गिरफ्तार गरेको छ । मेनुलाई आरोपितले मङ्सिर ९ गते मादक पदार्थ सेवन गरी सालको लाठीले कुटपिट गर्दा मृत्यु भएको प्रहरीले जनाएको छ । घटना लगत्तै मङ्सिर ९ गते पीडित पक्षले जिल्ला प्रहरी कार्यालयमा उजुरी दिएको र उजुरीका आधारमा आरोपितलाई गिरफ्तार गरी अनुसन्धान भइरहेको जिल्ला प्रहरी कार्यालयका डिएसपी रामेश्वर त्वातीले बताउनु भयो । शवको पोष्टमार्टम मङ्सिर १० गते पाल्पा अस्पतालमा गरिएको छ ।[2]

1 https://inseconline.org/np/news/%e0%a4%aa%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%a8%e0%a5%80-%e0%a4%b9%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%af%e0%a4%be-%e0%a4%98%e0%a4%9f%e0%a4%a8%e0%a4%be%e-0%a4%95%e0%a4%be-%e0%a4%86%e0%a4%b0%e0%a5%8b%e0%a4%aa%e0%a4%bf-153/

2 https://inseconline.org/np/news/%e0%a4%86%e0%a4%ae%e0%a4%be-%e0%a4%b9%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%af%e0%a4%be-%e0%a4%98%e0%a4%9f%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%95%e0%a4%be-%e0%a4%86%e0%a4%b0%e0%a5%8b%e0%a4%aa%e0%a4%bf%e0%a4%a4-%e0%a4%97/

नेपाली समाजमा भएको सामाजिक, आर्थिक तथा राजनीतिक परिवर्तन, मानिसमा वृद्धि भएको चेतनास्तर, साक्षरतामा भएको वृद्धि, कानुनी तथा प्रशासनिक संयन्त्रमा गरिएको सुधारका प्रयासले जनमानसमा महिलाप्रतिको दृष्टिकोणमा आएको परिवर्तन, समाज तथा घरभित्र गरिने व्यवहार र कानुनी संयन्त्रमा गरिएको सुधारले महिला हिंसाका घटना प्रकाशमा ल्याउन मद्दत पुगेको छ । यद्यपि निरन्तर रूपमा सार्वजनिक भइरहेका महिला हिंसा र ज्यादतीका घटनालाई अध्ययन गर्ने हो भने कानुनी र संरचनागत सुधारको आवश्यकतालाई भने नकार्न सकिँदैन । सामाजिक संरचना र बनोटले महिलामा पारेको असरलाई भने कानुनी तवरबाट मात्रै समाधान गर्न सकिँदैन भन्ने विभिन्न घटना र तथ्य तथ्याङ्कले देखाएको छ । कानुनमा भएका सुधारसँगै कानुन कार्यान्वयन गर्ने निकायका अधिकारीका व्यवहारमा समेत सुधारको खाँचो रहेको छ भन्न सकिन्छ ।

निष्कर्ष

लिङ्गका आधारमा महिला तथा यौनिक अल्पसङ्ख्यक विरूद्ध हुने हिंसाका घटनालाई गम्भीर प्रकारको अपराधको रूपमा स्वीकार गरिएको भए पनि महिला र पुरुषबीच रहेको असमान शक्ति सन्तुलन, महिलाको आर्थिक परनिर्भरता र कानुनको कमजोर कार्यान्वयन अवस्था रहिरहेसम्म यस किसिमको अपराधमा कमी आउँदैन । सबै सरोकारवालाहरूको संयुक्त प्रयास र कानुनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न सके महिलाविरुद्ध हुने यस किसिमका हिंसाका घटनालाई न्यूनीकरण गर्न सकिन्छ । गरिबी, अशिक्षा र आर्थिक परनिर्भरतालाई घटाउन सके पनि महिलामाथि हुने हिंसाका घटनामा कमी ल्याउन सहायकसिद्ध हुनेमा दुई मत छैन । बलात्कार पीडित महिलालाई मनोसामाजिक परामर्शका साथै आवश्यकताअनुसार परिवार र समाजमा घुलमिल हुने वातावरण तयार गर्नुपर्ने अवस्था रहेको छ ।

महिलाहरू घरेलु हिंसाबाट प्रताडित भए पनि मेलमिलापको प्रावधानले गम्भीर घटनामा पनि ध्यान दिइने गरिएको छैन। घरायसी काम गर्दागर्दै, जङ्गलमा घाँस दाउरा लिन गएको बेलामा र घरमा एक्लै भएको मौका छोपेर अधिकांश बलात्कारजन्य अपराधहरू हुने गरेका छन् । स्थानीय स्वास्थ्य संस्थामा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीलाई विशेष प्रकारको तालिम प्रदान गरी बलात्कारका घटनाको परीक्षण वैज्ञानिक तरिकाले गर्न सक्षम बनाउनु अहिलेको टड्कारो आवश्इकता हो । महिलाको स्वास्थ्य र त्यसको संवेदनशीलताप्रति राज्यको पहुँच र विस्तार गर्नुपर्ने अर्को महत्वपूर्ण विषय हो । राज्य एक्लैले महिलामाथि हुने हिंसाका घटना र त्यसबाट सिर्जित हुने समस्याको समाधान गर्न कठिन छ । गैरसरकारी संस्था र राज्यका निकायका यति धेरै प्रतिबद्धताका बावजुद् पीडितको सङ्ख्या बढ्दै जानु गम्भीर सरोकारको विषय हो । हुन त यस बीचमा अपराधविरूद्ध उजुरी गर्ने चेतनामा पनि वृद्धि भएको छ । तर पनि स्थानीय प्रहरीमा पीडितलाई मेलमिलाप गर्न दबाब दिने र समाजमा पनि उल्टै पीडितलाई घटना ढाकछोप गर्न लगाउने प्रवृत्ति कायम रहेको हाम्रो अनुगमनमा पाइएको छ । यस्ता घटनालाई निरूत्साहन गनर्द्र अर्को प्रमद्रख विषय बनेको छ ।

सुझावहरू

- कानुन कार्यान्वयनका सवालमा पीडितकेन्द्रीत र महिलामैत्री वातावरणको निर्माण गर्नुपर्ने ।
- भएका कानुनहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नु/गराउनु पर्ने ।
- छिटो न्यायका लागि अदालती कारवाही द्रुत गतिमा हुने व्यवस्था मिलाउनुपर्ने ।
- घरेलु हिंसाका प्रकृतिअनुरूप सजायको कानुनी प्रावधान तर्जुमा गर्नुपर्ने ।
- बलात्कार, बलात्कार प्रयास, यौन दुर्व्यवहारका घटनाका उजुरीको हदम्याद बढाउनुपर्ने । यस्ता अपराधलाई गाउँस्तरमा मिलाउने सरकारका राष्ट्रसेवकलगायत अन्यलाई कानुनी कारबाहीको प्रावधान राखी कानुन तर्जुमा गर्नु पर्ने ।
- कथित बोक्सीका आरोपमा गरिएका प्रताडना र दुर्व्यवहारबाट भएको मानसिक, सामाजिक, पारिवारिक पीडाबोधको कुनै हर्जना हुन सक्दैन । पीडकबाट प्राप्त जरिबाना हानिपूरण स्वरूप पीडितलाई उपलब्ध गराउनु बहुविवाह पीडित महिलालाई सहज कानुनी सेवा र आर्थिक आत्मनिर्भरताका लागि सहयोग गर्नु पर्ने ।
- हिंसा पीडित महिलालाई संरक्षण गर्न ल्याइएको संरक्षण गृहलाई ७७ ओटै जिल्लामा व्यवस्थित गर्नुपर्ने ।
- हिंसापीडितलाई स्वआर्जन, आयआर्जन तथा रोजगारका लागि राज्यले नीति निर्माण गर्नु पर्ने । आर्थिक स्वतन्त्रता सुनिश्चित गर्नका लागि राज्यले महिलाहरूको क्षमता वृद्धिका कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्ने ।
- अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिसम्बन्धी प्रतिबद्धताको लागि राष्ट्रिय कानुनहरूमा सोहीअनुरूपको परिमार्जन गर्नु पर्ने र कानुन कार्यान्वयनमा कडाइ गर्नुपर्ने ।
- महिला तथा तेस्रो लिङ्गीलाई सकारात्मक विभेदको नीति अबलम्बन गरी तीनै तहका सरकारले राज्यको मुलधारमा ल्याउनु पर्ने । यस्तो नीति राजनीतिक दलहरूले पनि अपनाउनु पर्ने ।
- तेस्रो लिङ्गीहरूका आवाज बुलन्द पार्न नीति निर्माण तहमा उनीहरूको सहभागिता सुनिश्चित गर्नुपर्ने ।
- लिङ्गका आधारमा हुने हिंसाका घटनाको उजागर गर्न नागरिक समाज, सञ्चार माध्यमलगायत सरोकारवालाहरू सक्रिय हुनु पर्ने ।

प्रदेश १

इन्सेक परियोजनासम्बन्धी प्रदेशस्तरीय अन्तरक्रिया सम्पन्न

इन्सेक प्रदेश १ कार्यालय, विराटनगरले प्रदेशका पाँच ओटा जिल्लामा सञ्चालन गरेको शिक्षा, स्वास्थ्य, खाद्य र आवास अधिकारसम्बन्धी परियोजना प्रभावकारी भएको सरोकारवालाहरूले बताएका छन् । झापा, मोरङ, सुनसरी, उदयपुर र इलामका १० ओटा स्थानीय तहमा सञ्चालन भइरहेको परियोजनाको प्रभावकारीताका विषयमा इन्सेक प्रदेश १ कार्यालयले मङ्सिर २२ गते विराटनगरमा आयोजना गरेको प्रदेशस्तरीय अन्तरक्रिया कार्यक्रममा सरोकारवालाहरूले कार्यक्रम प्रभावकारी भएको बताएका हुन् ।

कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि प्रदेश १ सरकारका सामाजिक विकास मन्त्री जयराम यादवले इन्सेकले पहिलेदेखि नै मानव अधिकारसम्बन्धी अभियान सञ्चालन गरिरहेको संविधान निर्माणपछि आर्थिक,सामाजिक तथा सांस्कृतिक अधिकारका सवाललाई आधारभूत तहका जनतासमक्ष पुऱ्याएको बताउनु भयो ।

भूमि व्यवस्था,कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयका वरिष्ठ अधिकृत डाक्टर राजेन्द्र उप्रेतीले संविधान प्रदत्त अधिकारका सवालमा परियोजना सञ्चालन गरेका कारण प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकार इन्सेक परियोजनाले उठाएको सवालमा आकर्षित भएको बताउनु भयो ।

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग प्रदेश १ निमित्त निर्देशक गीता दहालले इन्सेकले परियोजनामार्फत पाँच ओटा जिल्लाका १० ओटा स्थानीय तहमा शिक्षा,स्वास्थ्य, खाद्य र आवास अधिकारका सवालमा निरन्तर कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु नै महत्वपूर्ण उपलब्धि भएको बताउनु भयो । पत्रकार गणेश लम्सालले इन्सेकले परियोजना मार्फत उठाएका विषय महत्वपूर्ण भएको बताउनु भयो । कार्यक्रममा सहभागी सरोकारवालाहरूले इन्सेकले शिक्षा, स्वास्थ्य,खाद्य र आवास अधिकारका सवालमा सञ्चालन गरीरहेको परियोजना प्रभावकारी भएको बताए ।

प्रदेश २

मिडिया साझेदारी बैठक सम्पन्न

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) प्रदेश २ कार्यालयको आयोजनामा मानव अधिकार अवस्था विषयक मिडिया साझेदारी बैठक जनकपुरमा सम्पन्न भयो ।

बैठकमा इन्सेक प्रदेश २ का संयोजकराजु पासवानले मिडिया साझेदारी बैठकमा प्रदेश २ मा ६ महिनाको अवधिमा ३ सय ९१ ओटा मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना इन्सेकले अभिलेख गरेको बताउनु भयो ।

२०२१ जनवरीदेखि जुनसम्ममा महिला हिंसाका घटनाहरू बढी भएको पाइएको उहाले बताउनु भयो ।

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग, जनकपुरका प्रमुख बिरबहादुर मगरले वास्तविक पीडित र घटनामा निर्दोष व्यक्ति नपर्ने गरी मानव अधिकारकर्मी र सञ्चारकर्मीले कलम चलाउनुपर्नेमा जोड दिनु भयो । मानव अधिकार रक्षकहरूलाई कुनै सुरक्षा खतरा भएको खण्डमा

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगले सुरक्षा दिलाउन र सहयोगका लागि अग्रसर रहने बताउनुभयो ।

नेपाल पत्रकार महासङ्घ प्रदेश २ का अध्यक्ष राजेश कर्णले प्रदेश २ मा महिला र बालबालिका बढी पीडित रहेको इन्सेकले सार्वजानिक गरेको तथ्याङ्कमा उल्लेख भएकाले यसतर्फ हामी गम्भीर हुनुपर्नेमा जोड दिनु भयो । उहाँले प्रदेश २ मा राज्य पक्षबाट समेत सर्वसाधारण नागरिकहरू प्रताडित र प्रहरी थुनामै मृत्युवरणसम्मका घटनाले मानव अधिकारको अवस्था छर्लङ्ग पारेको बताउनु भयो ।

बागमती प्रदेश

महामारी र विपत्मा नागरिक समाजको भूमिका विषयक अन्तरकृया सम्पन्न

इन्सेक बागमती प्रदेशको आयोजना तथा गैरसरकारी संस्था महासङ्घ बागमती प्रदेश समितिको सहकार्यमा मङ्सिर ९ गते हेटौँडामा आयोजित महामारी र विपद्ले पारेको असर सम्बन्धमा गरिएको अध्ययनउपर छलफल कार्यक्रममा गैरसरकारी संस्था महासङ्घका नेपालका केन्द्रीय अध्यक्ष जीतराम लामाले राज्यले महामारीको समयमा नागरिक समाजलाई हेर्ने नजर परिवर्तन गर्न नसकेको बताउनु भयो । 'महामारीमा स्रोत जुटाउन नागरिक समाजलाई गुहार्ने र नागरिक समाजलाई राज्यले हेर्ने नजर परिवर्तन हुन सकेन । महामारीको समयमा नागरिक समाजको भुमिका महत्वपूर्ण हुन्छ ।'-उहाँले भन्नु भयो ।

इन्सेककी अध्यक्ष डाक्टर इन्दिरा श्रेष्ठले विपद र महामारीको समयमा नागरिक समाजको भूमिका अपरिहार्य हुने बताउनु भयो । विपत् र महामारीमा राज्यले नागरिक समाजलाई फ्रण्टलाइनरको रूपमा नहेर्दा नागरिक समाजले चाहेर पनि कामहरू गर्न नसकेको बताउनु भयो । हिमराइट्स नेपाल मकवानपुरकी संयोजक कुमारी वाइवाले महामारीमा नागरिक समाजले निकै समस्या भोग्नुपरेको गुनासो गर्नभयो । नागरिक समाजलाई राज्यले फ्रण्टलाईन नमानेका कारण राज्यको सेवा सुविधाबाट वञ्चित हुनुपर्दा पीडितको पक्षमा खुलेर काम गर्न नसकिएको बताउनु भयो ।

शान्तिका लागि साझा अभियान(कोक्याप)का कोषाध्यक्ष अर्जन ढकालले महामारीको समयमा बनाइएको क्वारेण्टाइन अहिले संरक्षण हुन नसक्दा फेरि आउन सक्ने महामारीमा क्वारेण्टाइनलाई पुनः ठूलो लगानीमा पुनर्निर्माण गर्नपर्ने देखिएको भन्दै राज्यको तीन ओटै तहले ध्यान दिनुपर्ने बताउनु भयो । राष्ट्रिय अपाङ्ग महासङ्घकी जिल्ला अध्यक्ष जमुना तितुङले महामारीमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिले समस्या भोग्नु परेको समस्या बताउनु भयो ।

महिला अधिकारकर्मी शान्ता बरालले कोभिडको समयमा बालबालिकासँगै महिला बढी प्रभावित बनेका बताउनु भयो । सिविन बाल हेल्पलाइन मकवानपुरका संयोजक झविन्द्र ज्ञवालीले कोभिड-१९ को महामारीमा बालविवाहको घटनामा वृद्धि भएको बताउनु भयो । माइती नेपाल मकवानपुरकी संयोजक माया लामाले लकडाउनको समयमा हिंसामा बढेको भन्दै चिन्ता व्यक्त गर्नं भयो । अधिवक्ता अप्सरा बस्नेतले महामारी र निषेधाज्ञाको समयमा भएका घटनाहरूमा पीडितले न्याय पाउन कठिन भएको बताउनु भयो ।

कार्यक्रममा इन्सेकका निर्देशक श्रीराम बजगाईंले कोभिड-१९ को महामारीको समयमा नागरिक समाजमा परेको असरसम्बन्धी अध्ययन प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नभएको थियो । १३ जिल्लाका ५६ जना नागरिक समाजका प्रतिनिधि सहभागी भएको कार्यक्रमको सहजीकरण इन्सेक बागमती प्रदेश संयोजक कृष्ण गौतमले गर्नु भएको थियो ।

विश्वव्यापी आवधिक समीक्षाको रणनीतिक कार्ययोजना तर्जुमाका लागि कार्यशाला

नागरिक संस्था र राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगले विश्वव्यापी आवधिक समीक्षा (युपीआर) को रणनीतिक कार्ययोजनाका लागि मङ्सिर १७ गते ललितपुरमा कार्यशाला सम्पन्न भयो । कार्यक्रमको उद्घाटन-सत्रमा इन्सेक कार्यकारी निर्देशक विजयराज गौतम र अधिवक्ता कपिल अर्यालले कार्यशालामा कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नं भएको थियो । नेपालले विश्वव्यापी आवधिक समीक्षामा प्राप्त गरेका सुझाव र तिनको कार्यान्वयनका लागि अपनाउनुपर्ने रणनीतिका विषयवस्तु कार्यपत्रमा समेटिएको थियो ।

इन्सेकका कार्यकारी निर्देशक विजयराज गौतमले यूपीआरका लागि इन्सेकले पहिलो चक्रदेखि नै प्रतिवेदन तयार गरी संयुक्त राष्ट्रसङ्घमा पेश गर्दै आएको बताउनुभयो ।

उहाँले भन्नुभयो-'यूपीआर राज्य र संयुक्त राष्ट्रसङ्घको संवाद हो । यो संवादमा गैरसरकारी संस्थाको तर्फबाट हाम्रो सञ्जालले पनि प्रतिवेदन पेश गर्दै आएको छ ।'

कार्यक्रममा काठमाडौं स्कुल अफ लका सहप्राध्यापक कपिल अर्यालले सातै प्रदेशबाट सुझाव लिएर प्रतिवेदन तयारी गर्ने क्रममा रहेकाले केही छुटेका भए यो कार्याशालाबाट परिपूर्ति गर्ने बताउनु भयो ।

संयुक्त राष्ट्रसङ्घका सदस्य राष्ट्रहरूले हरेक साढे चार वर्षको अन्तरालमा मानव अधिकारको समीक्षा गर्नंपर्ने प्रावधान रहेको छ । उक्त प्रावधानलाई विश्वव्यापी आवधिक समीक्षा (यूपीआर) भनिन्छ । संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय महासभाले सन् २००६ मा मानव अधिकार परिषद् स्थापना गरेको थियो ।

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगका निर्देशक मञ्जु खतिवडाले सरकारले यूपीआरलाई अघि बढाउने र नागरिक संस्थाले लबिङ गर्ने तथा आयोगले अनुगमन गर्ने बताउनु भयो ।

कार्यक्रममा भर्चंअल माध्यमबाट जेनेभास्थित यूपीआर इन्फोका प्रतिनिधिको पनि सहभागिता रहेको थियो ।

यूपीआरमा प्राप्त सुझाव कार्यन्वयनका लागि रणनीतिक कार्ययोजना विषयक छलफल कार्यक्रम सम्पन्न

बियोन्ड बेइजिङ कमिटी र आरएचआरएनको आयोजना तथा इन्सेक, ओरेक र डिआरसीएफसीको सहकार्यमा विश्वव्यापी आवधिक समीक्षा (यूपीआर) मा नेपाललाई प्राप्त सुझाव कार्यन्वयनका लागि रणनीतिक कार्ययोजना बिषयक छलफल कार्यक्रम मङ्सिर १३ गते काठमाडौँमा सम्पन्न भएको छ। कार्यक्रममा प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका तर्फबाट सहसचिव कोशलचन्द्र सुवेदीले यूपीआर कार्यन्वयनका सन्दर्भमा सरकारले गरेका कामलाई समेटेर गरेका कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नभएको थियो । विश्वव्यापी आवधिक समीक्षाको तेस्रो चक्रमा नेपाल सरकारलाई २ सय ३३ ओटा सिफारिस प्राप्त भएकामध्ये सरकारले १ सय ९६ ओटा सुझाव स्वीकार गरेको र ३७ ओटा सुझावलाई जानकारीमा राखेको थियो ।

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगका सहसचिव दीपकजङ्गध्वज कार्कीले यूपीआरबाट आएका सुझाव कार्यन्वयन राज्यले गर्ने र अनुगमन नागरिक समाजले गर्ने हो भन्ने सोचमा परिवर्तन आउन जरूरी रहेको बताउनु भयो ।

विश्वव्यापी आवधिक समीक्षामार्फत प्राप्त सुझावमध्ये ८० प्रतिशत सुझाव सरकारले कार्यन्वयन गर्ने र २० प्रतिशत सुझाव नागरिक समाजले कार्यन्वयन गर्नपर्ने उहाँको भनाइ छ। इन्सेककी अध्यक्ष डाक्टर इन्दिरा श्रेष्ठले नेपालको संविधान विश्वमा उत्कृष्ट भनिए पनि कार्यन्वयनको हकमा कमजोर रहेको उल्लेख गर्नभयो ।

कानुन बनाउँदा विभिन्न चरणमा हुने छलफलमा नागरिक समाजको भूमिकालाई खुम्च्याउँदै लागिएको उल्लेख गर्दै उहाँले बनेका कानुन कार्यन्वयन गर्नका लागि सरकारलाई जिम्मेवार बनाउन नागरिक समाजले निरन्तर खबरदारी गर्नपर्ने बताउनु भयो ।

कार्यक्रममा बोल्दै बियोन्ड बेइजिङ कमिटीकी अध्यक्ष सुशीला श्रेष्ठले नेपालमा राज्यव्यवस्था परिवर्तन भएपनि मानिसको परम्परागत सोच परिवर्तन नहुँदा मानव अधिकारसम्बन्धी कानुनहरू कार्यान्वयन गर्न कठिन भएको बताउनुभयो ।

कतिपय जिल्लाका प्रशासन कार्यालयले नागरिकतामा अझै पनि आमाको नाम उल्लेख नगरिदिने गरेको आरोप लगाउँदै उहाँले आन्दोलनका उपलब्धिमा मात्र सीमित नराखेर पुस्तान्तरणको जरूरी रहेको उल्लेख गर्नभयो ।

कार्यक्रममा यूपीआरका लागि महिला सञ्जाल ओरेक नेपालका कार्यकारी निर्देशक लुभराज न्यौपानेले यौनजन्य घटनामा उजुरी दर्ता गर्ने हदम्याद नबढाउँदा सत्य निरुपण तथा मेलमिलाप आयोगमा परेका ६३ हजारभन्दा बढी उजुरीमा द्वन्द्वकालिन यौनजन्य हिंसासम्बन्धी उजुरी एक प्रतिशत भन्दा कम मात्रै परेको बताउनु भयो ।

विश्वव्यापी आवधिक समीक्षाबाट महिलासँग सम्बन्धित ५७ ओटा सुझावमध्ये सरकारले ४३ ओटा मात्र ग्रहण गरेको बताउँदै उहाँले अहिले घटनाको प्रकृति बदलिँदै गएकाले हिंसाको परिभाषा समेत बढाउनुपर्ने आवश्यकता रहेको उल्लेख गर्नभयो ।

डिआरसीएफसीकी प्रतिनिधि कृष्णकुमारी वाइवाले सिमान्तकृत समुदायको आवाज पटकपटक उठेपनि सरकारले सम्बोधन नगरेको आरोप लगाउनु भयो ।

दिगो विकास लक्ष्यले सन् २०३० सम्म सबै नागरिक बराबर हुनुपर्छ भनेकाले सरकारले कानुन बनाउँदा आदिवासी, जनजाति, कमलरी, दलितलगायत सिमान्तकृत समुदायलाई मुलप्रवाहमा समेट्नुपर्ने उहाँको धारणा छ ।

यूपीआरका लागि नेपाली गैरसरकारी संस्थाहरूको सचिवालय, इन्सेकका तर्फबाट श्रीराम बजगाईले कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नहुँदै नेपालको सन्दर्भमा विश्वव्यापी आवधिक समीक्षा प्रक्रियामा नागरिक समाजको संलग्नता बढ्दै गएको बताउनु भयो ।

सन् २०१० मा नेपालको गैरसरकारी संस्थाका तर्फबाट नेपालमा मानव अधिकारको अवस्था समीक्षा गर्दा २ सय ३५ सङ्घसंस्था जोडिएकोमा सन् २०२० मा यो सङ्ख्या बढेर ४ सय ४० पुगेको उहाँले उल्लेख गर्नभयो ।

मानव अधिकारसम्बन्धी मुद्दामा नयाँ पुस्ताको आकर्षण बढाउनुपर्ने बताउँदै उहाँले प्राकृतिक प्रकोप र जलवायु परिवर्तनसम्बन्धी मुद्दापनि मानव अधिकारकै मुद्दा हुन् भनेर सचेतनाका कार्यक्रम गर्नपर्नेमा बजगाईले जोड दिनु भयो ।

राइट हियर राइट नाउ (आरएचआरएन) का तर्फबाट कार्यपत्र प्रस्तुत गर्दै राजेन्द्र महर्जनले प्रजनन् स्वास्थ्य अधिकारका सम्बन्धमा नीति तथा कानुन बनाउँदा नागरिक समाजका सुझावलाई समेट्नुपर्ने बताउनु भयो ।

कानुन निर्माण प्रक्रिमामा नागरिक समाजको भूमिका बढाउनुपर्नेमा सरोकारवालाको जोड

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) ले मङ्सिर ६ गते काठमाडौँमा आयोजना गरेको कानुन निर्माण प्रक्रियामा नागरिक समाजको भूमिका विषयक परामर्श कार्यक्रममा बोल्दै विभिन्न सङ्घसंस्थाका प्रतिनिधिले कानुन निर्माण प्रक्रियामा प्रदेश सरकारले नागरिक समाजसँग पर्याप्त मात्रामा छलफल गर्नपर्नेमा जोड दिएका छन् ।

कार्यक्रममा मन्तव्य राख्दै बागमती प्रदेशसभाका सभामुख सानुकुमार श्रेष्ठले कानुन निर्माणमा समस्या नभएर कार्यान्वयनमा समस्या रहेको बताउनुभयो । शिक्षा, विदेशी राष्ट्रसँग लिने ऋण लगायतका कतिपय कानुन सङ्घीय सरकारले नबनाउँदा सोही विषयसँग सम्बन्धित विधेयक प्रदेशमा मस्यौदाका रुपमा मात्र रहेर बसेको बताउनु भयो ।

इन्सेककी अध्यक्ष डाक्टर इन्दिरा श्रेष्ठले व्यवस्थित शासन प्रणालीमा कानुनको ठूलो महत्व हुने भएकाले कानुनलाई नागरिकले ग्रहण गर्न सक्ने कानुन बनाउन निर्माण त्यसको प्रक्रियामा नै सरकारले नागरिक सहभागिता बढाउनुपर्ने बताउनुभयो ।

कानुन तथा नीति बनाउने बेलामा धेरै छलफल नहुने तर छलफल भएका बखत नागरिक समाजबाट दिइएका सुझावलाई पनि सरकारमा रहेका जिम्मेवार व्यक्ति र कर्मचारीले नसमेट्ने गरेको उहाँको भनाइ थियो ।

वरिष्ठ अधिवक्ता डा.दिनेश त्रिपाठीले लोकतान्त्रिक राज्य प्रणालीमा कानुन बनाउने प्रक्रियामा जनताको अर्थपूर्ण सहभागिता हुनुपर्ने बताउनुभयो ।

अधिकारकर्मी जोगराज गिरीले प्रदेश सरकार केन्द्रका नेताले भनेअनुसार चल्ने गरेको आरोप लगाउँदै सही नेतृत्व भए कर्मचारीले टेरेन भन्नु पर्ने अवस्था नआउने बताउनु भयो ।

बाग्मती प्रदेशसभा सदस्य शोभा शाक्यले जनतालाई कानुनको भन्दा विकाश निर्माणको चासो बढी हुने भएकाले त्यता मात्र ध्यान दिने गरेको बताउनुभयो । बागमती प्रदेशसभा सदस्य मीना ज्ञवालीले कानुन बनाउनुपुर्व त्यसको प्रभाव र असरबारे अनुसन्धान गर्नपर्ने भएकाले त्यसमा बजेट छुट्याउनुपर्नेमा जोड दिनुभयो । बागमती प्रदेशसभा सदस्य बेलीमाया घलेले संसदले विधायक र कार्यपालिका दुवैको काम गर्नपरेकाले कानुन बनाउने कुरा गौण बनेको बताउनु भयो ।

शान्ति सम्झौताका १५ वर्षमा पनि न्याय निरूपण हुन नसकेकोमा इन्सेकद्वारा दुःख

१० वर्ष लामो सशस्त्र द्वन्द्वको अन्त्य भएको १५ वर्ष पूरा हुँदासमेत द्वन्द्वकालीन समयमा भएका गम्भीर मानव अधिकार उल्लङ्घन, ज्यादती लगायतका घटना निरुपणका लागि गठन गरिएका संरचनाहरूले प्रभावकारी परिणाम प्रस्तुत गर्न नसकेको यथार्थप्रति इन्सेकले दुःख व्यक्त गरेको छ ।

०६३ मङ्सिर ५ गते विस्तृत शान्ति सम्झौतामार्फत गरिएका प्रतिबद्धताहरूमध्ये द्वन्द्वपीडितका न्यायसम्बन्धी सवालहरू आजसम्म पनि सम्बोधन हुन सकेका छैनन् । नेपालको संविधानले मुलुकको राजनीतिक व्यवस्था र शासकीय स्वरूपमा परिवर्तन गरेको छ ।-इन्सेकद्वारा जारी विज्ञप्तिमा उल्लेख छ ।

सङ्क्रमणकालीन न्यायिक संयन्त्रले पीडित पक्ष र राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मानव अधिकार समुदायलाई विश्वास दिलाउने गरी आफ्नो कामप्रति भरोसा सिर्जना गर्न नसक्नु अझै दुखद् पक्ष भएको इन्सेकद्वारा जारी विज्ञप्तिमा जनाइएको छ ।

कानुन र नीतिगत सुधारका लागि अन्तर्राष्ट्रिय समुदाय तथा सर्वोच्च अदालतको आदेश कार्यान्वयन नहुनुले नेपाल सरकार तथा सङ्घीय संसदले द्वन्द्वको समयमा भएको अन्याय निरूपणप्रति देखाएको उदासीनतालाई प्रस्तुत गरेको छ ।

इन्सेकले तयार गरेको द्वन्द्वपीडित पार्श्वचित्रमा हत्याका १३ हजार २ सय ४८ घटना र बलपुर्वक बेपत्ता पारिएका ९ सय ३१ घटना अभिलेखित छन् ।

संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय मानव अधिकार उच्चायुक्तको कार्यालयद्वारा प्रकाशित 'नेपाल द्वन्द्व प्रतिवेदन २०१२' मा सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा मानव अधिकार तथा मानवीय कानुन उल्लङ्घनका १० हजारभन्दा बढी घटना भएको उल्लेख छ ।

कार्यक्रम समीक्षा बैठक सम्पन्न

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) केन्द्रीय कार्यलयको आयोजनामा दुई दिने वार्षिक समीक्षा बैठक पोखरामा पुस १ गते सम्पन्न भयो ।

कार्यक्रमको उद्घाटन सत्रमा इन्सेककी अध्यक्ष डा.इन्दिरा श्रेष्ठले सिक्ने, सिकाउने र समीक्षा गर्ने बैठक भएकाले सबैको सक्रिय सहभागिताको अपेक्षा राखेको बताउनु भयो । उहाँले आगामी दिनका योजनालाई प्रभावकारी कसरी बनाउन सकिन्छ भन्ने बारे छलफल केन्द्रित हुनुपर्ने बताउनुभयो ।

समयक्रम अनुसार मानव अधिकारको विषय अझ व्यापक बन्दै गएको उहाँले बताउनुभयो । मानव अधिकारसँगै वातावरण अधिकारका विषयमा पनि कार्यक्रमहरू केन्द्रित गर्नपर्ने उहाँको भनाइ छ । इन्सेकले मानव अधिकारको प्राप्तिका लागि गरिरहेको वकालत र पहल तीन ओटै तहका सरकारमा कस्तो प्रभाव परिरहेको छ भन्ने बारे पनि बैठकमा समीक्षा गर्न आवश्यक रहेको अध्यक्ष श्रेष्ठले बताउनु भयो ।

इन्सेकका कार्यकारी निर्देशक विजयराज गौतमले सबै प्रदेशमा सञ्चालित कार्यक्रमहरूको समीक्षा र आगामी दिनको कार्ययोजनाका बारेमा छलफलका लागि बैठक आयोजना गरिएको जानकारी गराउनुभयो । उहाँले आगामी दिनका इन्सेक कसरी अगाडि बढ्ने भन्ने विषयमा बैठकमा छलफल हुने बताउनु भयो । उहाँले समग्र कार्यक्रमको उपलब्धि र प्रभावको खोजी गर्दै आगमी दिनमा कार्यक्रमहरूलाई अझ शसक्त र उपयोगी बनाउन लाग्नुपर्ने बताउनु भयो ।

दिगो विकासका लक्ष्यलाई प्राप्ति गर्नका लागि इन्सेकका कार्यक्रमहरु केन्द्रित रहने उहाँको भनाइ छ । बैठकमा इन्सेक केन्द्रिय कार्यलय र सात ओटै प्रदेश कार्यालयबाट सहभागिता रहेको थियो ।

मिडिया साझेदारी बैठक सम्पन्न

मानव अधिकार रक्षक र कोभिड-१९ ले पारेको असर विषयक मिडिया साझेदारी बैठक कार्यक्रम मङ्सिर २३ गते सम्पन्न भयो ।

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) गण्डकी प्रदेश कार्यालय, पत्रकार महासङ्घ गण्डकी प्रदेश, राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग गण्डकी प्रदेश कार्यालय, कोक्याप, एड्भोकेसी फोरम र गैसस महासङ्घ गण्डकी प्रदेशको आयोजनामा मानव अधिकार रक्षक दिवसको सन्दर्भमा उक्त कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको हो ।

कार्यक्रममा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगका निमित्त निर्देशक खिमलाल सुवेदीले अधिकार र कर्तव्यलाई बोध गर्न आवश्यक रहेको बताउनुभयो । उहाँले कोभिड १९ का कारण नागरिकहरुको अधिकारहरु हनन भएको बताउँदै मानवअधिकार आयोग सदैव नागरिकहरुको अधिकारको पक्षमा बोल्दै आएको भनाइ राख्नुभयो ।

गैसस महासंघ गण्डकी प्रदेश अध्यक्ष तथा शान्तिको लागि नागरिक समाजका संयोजक विना सिलवालले नागरिकले आफ्नो अधिकारको मुल्याङकन आफै गर्नपर्ने बताउदै मानवअधिकार रक्षकले आफ्नो कर्तव्यलाई बुझ्न जरुरी रहेको बताउनुभयो । उहाँले आफुसंग भएका गलत कुरालाई छाडेर निष्पक्षरूपमा मानवअधिकारको पक्षमा अधिकारकर्मी लाग्नुपर्ने बताउनुभयो ।

पत्रकार महासङ्घ कास्कीकी उपाध्यक्ष जमुना वर्षा शर्माले अन्याय र हिंसाको विरुद्ध आवाज उठाइ राख्न आवश्यक रहेको बताउनुभयो । उहाँले अधिकार स्थापित गर्न आवाज उठाइ राख्दा मानिसलाई कर्तव्य बोध हुने बताउनुभयो । मानवअधिकारको संरक्षण र प्रर्वद्धनमा पत्रकारिताको भुमिका महत्वपूर्ण रहने उहाँको भनाइ थियो ।

मानव अधिकार संरक्षण मञ्च, कास्कीका अध्यक्ष कमलप्रसाद अर्यालले आजको दिनमा आफै रक्षक र आफै संरक्षक रहेको बताउनुभयो । उहाँले कोभिड १९ ले मानव अधिकार रक्षकहरुलाई पनि असर गरेको र उनीहरु कार्यक्षेत्र संकुचित बनेको बताउदै मानव अधिकार संरक्षण गर्न बनेका नियमलाई पालना गर्नपर्ने बताउनुभयो ।

कोक्याप गण्डकी प्रदेश संयोजक सरु अधिकारीले लैङ्गिक हिंसाविरुद्ध १६ दिन मात्रै नभई ३ सय ६५ दिन नै हिंसाका विरुद्धमा मानवअधिकारकर्मी बोल्नुपर्ने बताउनुभयो । हिंसाविरुद्धको अभियानमा निरन्तर लागे हिंसा न्यूनिकरण हुने उहाँले बताउनुभयो ।

पत्रकार महासङ्घ कास्कीका सचिव यदुनाथ बञ्जारले अधिकार र कतव्य सगसगै जाने बताउनुभयो । उहाँले हामी अधिकारको माग गर्न पुर्व कर्तव्य पुरा गर्न आवश्यक रहेको बताउनुभयो । इन्सेक गण्डकी संयोजक शिव खकुरेलले मानव अधिकार रक्षकले विचार र राजनीतिक आस्थालाई छाड्नुपर्ने बताउदै मानव अधिकारको क्षेत्रमा लागेकाहरुले सधै निश्पक्ष रुपमा काम गर्नपर्ने बताउनुभयो ।

कार्यक्रममा राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग गण्डकी अधिकृत टंक खनालले मानवअधिकार रक्षकको अवस्था र नेपाल पत्रकार महासंघ गण्डकी महासचिव गोविन्द सुवेदीले कोभिड-१९ ले पत्रकारमा पारेको असर र अवस्थाबारे प्रस्तुति राख्नुभएको थियो ।

मानव अधिकार श्रोत केन्द्र तथा सहायता कक्ष स्थापना

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) द्वारा गण्डकी प्रदेश कार्यालयमा मानव अधिकार श्रोत केन्द्र तथा सहायता कक्ष मङ्सिर १९ गते स्थापना गरिएको छ ।

मानव अधिकारसम्बन्धी स्रोतको अधिक्तम उपयोग, इन्सेकका प्रकाशनहरुको अध्ययन, मानव अधिकार उल्लङघनबाट पीडितहरुलाई आर्थिक तथा न्यायिक सहायताको लागि इन्सेकसँग समन्वय र सहकार्य, मानव अधिकार उल्लङघन पीडितहरुका बारेमा जानकारी दिने उद्धेश्यले मानव आधिकार स्रोत केन्द्र तथा सहायता केन्द्रको स्थापना गरिएको हो ।

कार्यक्रममा शान्तिका लागि नागरिक समाजको सञ्जालका संयोजक विना सिलवालले इन्सेकले स्थापना गरेको मानव अधिकार श्रोत केन्द तथा सहायता कक्षबाट मानव अधिकारका विषयलाई अध्ययन गर्न उपयोग गर्नपर्ने बताउनुभयो। उहाँले मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना भएमा सोको बारे श्रोत केन्द्रमा जानकारी गराइ दस्तावेजीकरण गर्न आवश्यक रहेको बताउँदै यसले पीडितलाई न्याय दिलाउन मद्दत गर्ने बताउनुभयो ।

अधिवक्ता कुञ्जनी परियारले इन्सेकले स्थापना गरेको मानव अधिकार सहायता केन्द्रले मानव अधिकारको संरक्षण र प्रर्वद्धनमा महत्वपूर्ण सहयोग पुप्ने विश्वास व्यक्त गर्नभयो ।

गैसस महासङ्घ कास्की अध्यक्ष पदमराज पहारीले मानव अधिकार सहायता कक्षलाई बढी भन्दा बढी उपयोग गर्न सबैको दायित्व रहेको बताउदै कक्षको सही प्रयोगले मानव अधिकारको अवस्थामा सुधार ल्याउने बताउनुभयो ।

कार्यक्रममा इन्सेक गण्डकी प्रदेश संयोजक शिव खकुरेलले इन्सेकले यस किसिमको सहायता कक्ष सातै ओटा प्रदेशमा स्थापना गर्ने उद्धेश्य रहेको बताउनुभयो । श्रोत केन्द्रले मानव अधिकारका विषयमा अध्ययन गर्ने, पीडितलाई न्याय दिलाउन र आर्थिक अवस्था कमजोर भएका पीडितहरुलाई न्याय प्राप्तिमा सहयोग गर्न नागरिक समाजसँग समन्वय गरी समस्या समाधान गर्न सहायता कक्षको स्थापना गरिएको जानकारी दिनुभयो ।

कानुन निर्माण प्रक्रियामा नागरिक सहभागिता गराउनेछौं: सभामुख अधिकारी

गण्डकी प्रदेश सभाबाट परित गरिने कानुन निर्माण प्रक्रियामा नागरिक समाजको सहभागिता रहने गण्डकी प्रदेश सभाका सभामुख नेत्रनाथ अधिकारीले बताउनुभएको छ ।

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) गण्डकी प्रदेश कार्यालयको आयोजनामा कानुन निर्माण प्रक्रियामा नागरिक समाजको भूमिका विषयक परामर्श कार्यक्रममा उहाँले सो कुरा बताउनुभएको हो ।

'गण्डकी प्रदेश सभाले हालसम्म ५१ ओटा कानुन पारित गरेको छ । सो मा नागरिक समाजलाई समेटन नसकेपनि अब भने नागरिक समाजसँग छलफल गरी थप तीन ओटा विधेयकलाई पारित गरिने प्रतिबद्धता गर्दछु ।'-उहाँले भन्नुभयो -'ड्राफ्टमा रहेका विधेयकहरु मध्ये बालबालिकासम्बन्धी ऐन, स्थानीय तहमा विवाद समायोजन र पत्रकारितासम्बन्धी ऐन निर्माणमा नागरिक समाजको सुझावलाई पनि समेटि ऐन निर्माण गरिने छ ।'

'पत्रकारिता सम्बन्धी ऐन निर्माणको लागि पत्रकारहरुसँग छलफल गरी पारित गर्ने सोच राखेका छौ ।' - सभामुख अधिकारीले बताउनुभयो ।

कार्यक्रममा गण्डकी प्रदेश सभा तथा विधायन सभा सदस्य धनन्जय दवाडीले गण्डकी प्रदेशले बनाएका कानुन निर्माण प्रति जवाफदेही हुँदै कानुनलाई आवश्यकता अनसार परिमार्जन गर्न

आवश्यक रहेको बताउनुभयो ।

गण्डकी प्रदेश सभा सदस्य मिना गुरुङले नागरिक समाजलाई कानुन निर्माण प्रक्रियामा समावेश गर्ने विषय ढिलो भएको बताउनुभयो । उहाँले यस्ता प्रकारका छलफल सरकार गठन हुने बित्तिकै गर्दा बढी प्रभावकारी हुने बताउनुभयो ।

प्रदेश सभा तथा विधायन सभा सदस्य राजिव पहारीले कानुन निर्माण वा विधेयक निर्माण भन्दा सांसदहरुले विकासे कार्यक्रम तर्फ धैरै चासो राख्ने गरेको बताउनुभयो । उहाँले कानुन निर्माणमा नागरिकहरुको भूमिका बारे उनीहरुलाई सचेत बनाउन आवश्यक रहेको बताउनुभयो । प्रदेश सभा सचिव हरिराज पोखरेलले प्रदेश सभाले कानुन बनाउदा अपनाउने प्रक्रिया बारे जानकारी दिदै कार्यक्रममा उठेका कुरालाई कानुन निर्माण गर्दा मुल मन्त्रको रुपमा प्रयोग गरिने बताउनुभयो । गैसस महासङ्घ गण्डकीका अध्यक्ष विना सिलवालले नागरिक समाजको आवाज सरकारले नसुनेको बताउनुभयो ।

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग गण्डकी प्रदेश प्रमुख चन्द्रकान्त चापागाईले प्रदेश सरकारभन्दा स्थानीय सरकारमा नागरिक समाजलाई समावेश गर्दा प्रभावकारी हुने बताउनुभयो । एडभोकेसी फोरमका संयोजक कुन्जनी परियारले नागरिक समाजमा युवाहरुको सहभागिताको सुनिश्चितता आवश्यक रहेको बताउनुभयो । उहाँले आजकल विधेयकको बारेमा खासै छलफल नहुने बताउदै सो बारे नागरिकहरुलाई सचेत गर्न आवश्यक रहेको बताउनुभयो ।

इन्सेक गण्डकी प्रदेश कार्यालय संयोजक शिव प्रसाद खकुरेलले लोकतन्त्रको मुटुनै नागरिक सहभागिता रहेको बताउदै प्रत्येक कानुन नागरिकहरूको आवश्यकताको आधारमा बन्नुपर्ने बताउनुभयो । कानुन निर्माण प्रक्रियामा नागरिकलाई समावेश नगरिएको बताउदै व्यवस्था परिर्वतन भएनि अवस्था परिवर्तन नभएको बताउनुभयो । नागरिकलाई कानुन निर्माणमा सहभागी गरियो भने लोकतन्त्रलाई बलियो बनाउन सकिने उहाँले बताउनुभयो ।

इन्सेक बहस तथा पैरवी शाखा प्रमुख सम्झा श्रेष्ठले 'कानुन निर्माणमा नागरिक समाजको भूमिका' सम्बन्धी प्रस्तुतीकरण गर्नभएको थियो ।

लुम्बिनी प्रदेश

जोखिमपूर्ण काममा हिँडेका बालकको इन्सेकको पहलमा उद्धार

भारतमा जोखिमपूर्ण काममा हिडेका दैलेख जिल्ला ठाटिकाँध गाउँपालिका-३ का १५ वर्षीय राजेश विकलाई मङ्सिर २१ गते इन्सेकको पहलमा प्रहरीले प्रहरीले उद्धार गरेको छ ।

भारत जानका लागि घरबाट भागेर हिँडेको बालकका आफन्तले इन्सेक कर्णाली प्रदेशमा बालकको खोजी गरी उद्धार गरिदिन मङ्सिर २१ गते मौखिक जानकारी गराएका थिए । इन्सेक कर्णली प्रदेश र इन्सेक लुम्बिनी प्रदेशको समन्वय पछि जिल्ला प्रहरी कार्यालयको सहयोगमा बालकको उद्धार गरी आफन्तको जिम्मा लगाइएको छ । इन्सेक जिल्ला प्रतिनिधिको समन्वयमा बालकलाई नेपालगञ्ज उप-महानगरपालिका-४ को दैलेख बम होटेल बाट उद्धार गरिएको थियो । भारतमा काम गर्न भनेर साथीहरूसँग भागेर नेपालगञ्ज आएको इन्सेक बाँके प्रतिनिधिसँगको भेटमा राजेशले बताउनु भयो । जिल्ला प्रहरी कार्यालयका इन्स्पेक्टर इश्वरदेव गिरीले बालकलाई आफन्त ३८ वर्षीया धना रोकायलाई जिम्मा लगाएर पठाएको बताउनु भयो ।

मानव अधिकार रक्षकहरूको सुरक्षाको विषयलाई प्राथमिकतामा राख्नु पर्नेमा जोड

मानव अधिकार रक्षकहरूको सुरक्षाको विषयलाई प्राथमिकतामा राख्नु पर्नेमा जोड दिइएको छ । इन्सेक लुम्बिनी प्रदेश कार्यालय नेपालगञ्जको आयोजना र डिसिएको सहयोगमा मङ्सिर १० गते आयोजित मानव अधिकार रक्षकहरूको अवस्था र सुरक्षाको सवाल विषयक छलफल कार्यक्रममा नेपाल बारका उपाध्यक्ष सुनिलकुमार श्रेष्ठले उक्त कुरामा जोड दिनु भएको हो । श्रेष्ठले मानव अधिकार रक्षकहरूको लागि सुरक्षा ऐनको आवस्यकता रहेको बताउदै मानव अधिकार रक्षकहरूको परिचय पत्र दर्ता गरिनु पर्ने बताउनु भयो । उहाँले मानव अधिकार रक्षकहरूको लागि प्रदेश सरकारले विमाको व्यवस्था गर्नं पर्ने बताउदै मानव अधिकार रक्षकहरूको विषयमा आचार संहितालाई अनुसुचिमा राख्नुपर्ने बताउनु भयो ।

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोगकी अधिकृत द्वारिका अधिकारीले मानव अधिकार रक्षकहरू सुरक्षित भए अरूको अधिकारको लागि काम गर्न सक्ने बताउदै मानव अधिकार रक्षकहरूले परिचय पत्रको दुरूपयोग हुन सक्ने विषयमा ध्यान दिन आवश्यक रहेको बताउनु भयो । इन्सेक सधारण सदस्य कृष्णमुरारीप्रसाद भट्टले मानव अधिकार रक्षकको रुपमा काम गर्दै आएका ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई पनि मानव अधिकार क्षेत्रमा समेटेर आगाडि बढ्न सुझाउनु भयो ।

इन्सेकका प्रदेश संयोजक भोला महतले सशस्त्र द्वन्द्वको समयमा मानव अधिकारकर्मीहरूले भोग्नु परेका समस्या र चुनौतीहरूको बारेमा बताउँदै इन्सेकले मानव अधिकार रक्षकहरूको सुरक्षा र अधिकारको सुनिश्चित गर्न आवाज उठाएको बताउनु भयो ।

संयोजक महतले मानव अधिकार रक्षकहरूको विषयमा प्रदेश तहमा छलफल गरी सुझाव संकलन गरिएको र प्राप्त सुझावलाई समेटेर प्रदेश सरकारलाई बुझाउने बताउनु भयो ।

जिल्ला बारका अध्यक्ष जनकबहादुर शाहीले मानव अधिकार रक्षकसम्बन्धी बनेको विधेयकमा मानव अधिकार रक्षकहरूको सामाजिक सुरक्षाको विषयलाई प्रष्ट पार्नं पर्ने बताउनु भयो ।

अधिकारकर्मी रविन्द्र कर्णले मानव अधिकार रक्षकहरूले चुनौती भोग्नु परेकोले सुरक्षाको प्रत्याभूति हुनु पेर्न बताउनु भयो ।

नेपाल पत्रकार महासंघ बाँकेका सचिव कमल डाँगीले सासंदबाट पारित भएको मिडिया सम्वन्धी विधेयकले प्रेस स्वतन्त्रतालाई खुम्च्याएकोले उक्त विधेयक हटाउन आवश्यक रहेको बताउनु भयो । एड्भोकेसी फोरमका संयोजक बसन्त गौतमले मानव अधिकार रक्षक सम्बन्धी प्रस्तावित ड्राफ्ट विधेयकमा भएका विषय वस्तुहरू प्रस्तुत गर्नं भएको थियो ।

मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धनका लागि प्रहरी र समुदायबिच समन्वय हुन आवश्यक

मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धनका लागि प्रहरी र विद्यार्थीबिच समन्वय हुन आवश्यक रहेको एक कार्यक्रममा औँल्याइएको छ । सिसु, डिसिएको सहयोग र अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) लुम्बिनी प्रदेश कार्यालय, नेपालगञ्ज, जिल्ला प्रहरी कार्यालय, बाँके र नेपाल पत्रकार महासङ्घ, बाँकेको संयुक्त आयोजनामा मङ्सिर ६ गते बैजनाथ गाउँपालिका आयोजित मानव अधिकार संरक्षण तथा सामाजिक विकृति विसङ्गति विरूद्ध गाउँपालिकास्तरीय समुदाय र प्रहरीबिच छलफल कार्यक्रममा जिल्ला प्रहरी कार्यालयका एसपी श्यामकृष्ण अधिकारीले उक्त कुरा बताउनु भएको हो ।

एसपी अधिकारीले पछिल्लो समयमा प्रहरीहरूले मानव अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धनको विषयमा अध्ययन गरेर आएको हुनाले प्रहरीहरूले उल्लङ्घनका घटनाहरूलाई रोकथाम गर्न प्रहरी साझेदारी कार्यक्रम, प्रहरी मेरो साथी जस्ता नाराहरु ल्याएर काम गरेको बताउनु भयो । उहाँले लागु पदार्थ सेवन रोकथाम गर्न र सडकमा हुने दुर्घटनाहरूमा कमी ल्याउन विद्यार्थी र समुदायका युवाहरूसँग समन्वय गरेर काम गर्ने बताउनु भयो ।

प्रमुख जिल्ला अधिकारी सूर्यबहादुर खत्रीले पहिले नागरिकहरू आफ्नो अधिकारबाट वञ्चित रहेको बताउँदै अहिले अन्तर्राष्ट्रिय कानुन र महासन्धि बनेपछि नागरिकहरूले अधिकारको प्रत्याभूति गरेको बताउनु भयो । उहाँले बाल अधिकार सुनिश्चित गर्न, महिलाको हक अधिकार सुनिश्चित गर्न र छुवाछूतको विषयलाई अन्त्य गर्नको लागि कानुन निर्माण भएको बताउँदै कानुन कार्यान्वयनमा ल्याउनु सबैको दायित्व भएको बताउनु भयो ।

बैजनाथ गाउँपालिकाका अध्यक्ष मानबहादुर रुचालले समाजमा रहेका विकृति विसङ्गतिको रोकथाममा सधै जनप्रतिनिधिहरू लागिपरेको बताउनु भयो । उहाँले लागु औषध रोकथाम गर्नको लागि प्रहरीसँग छलफल र समन्वयलाई तिब्रता दिने बताउनु भयो ।

रुचालले समाज परिवर्तन गर्नको लागि समाजमा रहेका विकृतिको अन्त्य पहिलो प्राथमिकता भएकोले राज्यले निर्माण गरेका नीति तथा कानुनको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा ल्याउनु पर्ने बताउनु भयो ।

बैजनाथ गाउँपालिकाकी उपाध्यक्ष सारदा रेग्मी विकले लागुपदार्थ सेवन गर्ने मानिसहरु ग्रामीण क्षेत्रमा बढी भएकोले यसको रोकथाममा गाउँपालिकाले काम गरिरहेको बताउनु भयो ।

इन्सेक लुम्बिनी प्रदेश संयोजक भोला महतले राज्यले सञ्चालन गरेको कार्यक्रमको प्रभावकारिता कस्तो छ भन्ने विषयमा छलफल गर्न आग्रह गर्नँ भयो । उहाँले मानव अधिकारको उल्लङ्घनको रोकथाम गर्न सबैले सहकार्य गरेर अगाडि बढ्नु पर्ने बताउनु भयो । नेपाल पत्रकार महासङ्घ बाँकेका सचिव कमल डाँगीले पत्रकारहरूले मानव अधिकारको संरक्षणको लागि कलम चलाइरहेको बताउनु भयो ।

जिल्ला प्रहरी कार्यालयका डिएसपी मधुसुदन न्यौपानेले सामाजिक विकृति विसंगति न्युनिकरण गर्न प्रहरीको भूमिका, एड्भोकेसी फोरमका संयोजक बसन्त गौतमले उपभोक्ताको अधिकारको विषयमा र पत्रकार महासंघ बाँकेका सचिव कमल डाँगीले सूचनाको अधिकारको विषयमा सहजिकरण गर्नँ भएको थियो ।

कार्यक्रममा बैजनाथ गाउँपालिकाका विभिन्न इकाइमा कार्यरत शिक्षक, विद्यार्थी, मानव अधिकार रक्षक सञ्जाल, समुह र प्रहरीहरूको सहभागिता रहेको थियो ।

कर्णाली प्रदेश

मानव अधिकार रक्षक सञ्जाल गठन

इन्सेक सुर्खेतको आयोजनामा मङ्सिर २५ गते आयोजित एक कार्यक्रममा जिल्ला स्तरीय मानव अधिकार रक्षक सञ्जाल गठन भएको छ । भैरव युवा सशक्तिकरण केन्द्रकी सदस्य शर्मिला बिसीको संयोजकत्वमा ११ सदस्यीय सञ्जाल गठन गरिएको हो । सहसंयोजकमा जिल्ला बार एसोसियशनका अधिवक्ता हिमालयजङ्ग शाही, सदस्यमा

नेपाल पत्रकार महासंघ, गैर सरकारी संस्था महासंघ, सञ्चारिका समूह, सुर्खेत अपाङ्ग समाज, एकल महिला समूह सुर्खेत, आशा सञ्जाल लगायतका संस्थाहरू रहेको इन्सेक कर्णाली प्रदेश संयोजक नारायण सुवेदीले जानकारी दिनुभयो ।

कार्यक्रममा संयोजक सुवेदीले मानव अधिकार रक्षकहरूको अधिकार संरक्षणका लागि निर्माण गरिएको कानुनको मस्यौदा २०७८ मा समेत छलफल गराउनु भएको थियो ।

छलफलमा मानव अधिकार उल्लङ्घनका घटना दिन प्रतिदिन बढ्दै गएकोले मानव अधिकार रक्षकहरूलाई परिचय पत्रसहित सक्रिय रूपमा काम गर्ने वातावरण समेत मिलाउन पनि सहभागीहरू आग्रह गरेका थिए ।

लैङ्गिक हिंसाको अवस्था र समाधानका उपाय विषयक अन्तरक्रिया सम्पन्न

इन्सेक कर्णाली प्रदेशको आयोजना तथा दलित महिला संघ र मानव अधिकार समूहको समनवयमा मङ्सिर २२ गते लैङ्गिक हिंसाको अवस्था र समाधानका उपाय विषयक अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।

हिंसा विरूद्धको १६ दिने अभियान अन्तर्गत वीरेनद्रनगर नगरपालिका-२ कोलडाँडामा आयोजित कार्यक्रममा महिला हिंसा अन्त्यका लागि घरबाटै अभियान सुरू गर्नपर्ने सहभागीहरूले बताएका हुन् ।

कार्यक्रममा प्रदेश सभाका उपसभामुख पुष्पा घर्ती विष्टले महिला हिंसा अन्त्यको लागि घरबाटै छोरा र छोरीबीचको विभेदको अन्त्य गर्नपर्ने बताउनुभयो । 'छोरा र छोरीबीचको विभेद अन्त्य नभएसम्म लैङ्गिक हिंसा अन्त्य गर्न सम्भव छैन' उपसभामुख घर्तीले भन्नुभयो 'लैङ्गिक हिंसा अन्त्यको लागि छोरालाई सम्पत्तिको मालिक बनाउने र छोरीलाई गतिलो शिक्षा नदिने परिपाटीको अन्त्य गरौं ।' छोरालाई बोडिङ स्कूल र छोरीलाई

सरकारी स्कूल पढाउने परिपाटीबाटै लैङ्गिक हिंसा सुरू भएको उहाँको भनाइ थियो ।

समाजमा व्याप्त रहेको सामाजिक अन्धविश्वास र बाल विवाहका कारण महिला हिंसाका घटना बढेको भन्दै उहाँले बाल विवाह न्यूनिकरणका लागि प्रदेश सरकारले बैंक खाता छोरीको जीवन सुरक्षा भरीको कार्यक्रम सुरू गरेको बताउनुभयो ।

कार्यक्रममा वीरेन्द्रनगर नपा-२ का अध्यक्ष बलबहादुर रोकायाले समाजमा बचत गर्ने बानी नहुनु र मदिरा सेवन गर्नं नै कारण महिला हिंसाको मुख्य कारण भएको दाबी गर्नं भयो । कार्यक्रममा सहभागि महिलाहरूले मदिराका कारण घरेलुहिंसा भइरहेको र मजदुरीमा जानुपर्ने कारणले अविभावकले सन्तानको उचित ख्यान नराख्दा कुलतमा फसेको तथा विद्यालय छोड्ने गरेको जस्ता समस्या राखेका थिए ।

इन्सेक कर्णाली प्रदेश संयोजक नारायण सुवेदीको अधयक्षतामा सम्पन्न कार्यक्रममा महिला अधिकारकर्मी, सुरक्षा निकायका प्रतिनिधि, महिला समूह, किशोरी तथा बाल क्लबका सदस्य र स्थानीयको सहभागिता रहेको थियो ।

हिंसा पीडितलाई सहयोग प्रदान

इन्सेक कर्णाली प्रदेश कार्यालय, सुर्खेतले मङ्सिर ५ गते वीरेन्द्रनगर नगरपालिका-४ कि ४७ वर्षीया घरेलु हिंसा पीडित अमृता चपाइँ ढकाललाई आर्थिक सहयोग प्रदान गरेको छ ।

मानव अधिकार सहायता कक्षको कात्तिक ११ गतेको सिफारिस अनुसार ढकाललाई कानुनी प्रक्रियामा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले ४ हजार रूपियाँ प्रदान गरिएको हो ।

रकम हस्तान्तरण गर्दै मानव अधिकार सहायता कक्षका सदस्य तथा अधिवक्ता गीता कोइरालाले हिंसामा परेका पीडितहरूलाई न्यायिक प्रक्रियामा जाँदा लाग्ने यात्रा तथा अन्य खर्चका लागि सहज होस भनेर सहयोग प्रदान गरिएको बताउनु भयो ।

पीडित ढकालले पतिले आफूलाई कुटपिट तथा मानसिक यातना दिएको, खान, लागाउन नदिएको भन्दै जिल्ला अदालतमा अंश र खाना खर्चसहित सम्बन्ध विच्छेदको मुद्दा लडिरहेको बताउनुभयो । हाल आफू ६ महिनादेखि हेमोफेलिया रोगबाट ग्रस्त १२ वर्षीय छोरासँग छुट्टै बसेको भन्दै उहाँले साउन २६ गते सहायता कक्षमा निवेदन दिनुभएको थियो ।

इन्सेक कर्णाली प्रदेश कार्यालय सुर्खेतले मङ्सिर ३ गते वीरेन्द्रनगर नगरपालिका -१३ कि २६ वर्षीया घरेलु हिंसा पीडित जमुना रोकायलाई आर्थिक सहयोग प्रदान गरेको छ ।

मानव अधिकार सहायता कक्षको कात्तिक ११ गतेको सिफारिस अनुसार रोकायलाई कानुनी प्रक्रियामा सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले ४ हजार रूपियाँ प्रदान गरिएको हो ।

इन्सेक कार्यालयमा रकम हस्तान्तरण गर्दै इन्सेक कर्णाली प्रदेश कार्यालयका संयोजक नारायण सुवेदीले हिंसामा परेका पीडितहरूलाई न्यायिक प्रक्रियामा जाँदा लाग्ने यात्रा तथा अन्य खर्चका लागि सहज होस् भनेर सहयोग प्रदान गरिएको बताउनु भयो ।

पीडित रोकायले नेपाली सेनामा कार्यरत पतिले आफूलाई कुटपिट गर्ने, घरबाट निस्के भन्ने गरेको र पछिल्लो समय सम्बन्ध विच्छेदको मुद्दा दर्ता गरेपछि आफू छोरीसँग माइतीमा बसेको भन्दै कात्तिक ३ गते सहायता कक्षमा निवेदन दिनु भएको थियो ।

सिड समितिको सुझावबारे परामर्श बैठक सम्पन्न

इन्सेक कर्णाली प्रदेश कार्यालय र साथी संस्थाको आयोजनामा मङ्सिर १ गते सुर्खेतको वीरेन्द्रनगरमा प्रादेशिक वार्षिक योजनामा लैङ्गिक मूलप्रवाहिकरणसम्बन्धी उच्चस्तरीय परामर्श बैठक सम्पन्न भयो । महिलाविरुद्ध हुने सबै प्रकारका विभेद अन्त्यको लागि संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय महासन्धि (सीड) समितिले नेपाललाई दिएका निष्कर्ष, सुझावहरूको विषयमा परामर्श र उक्त सुझावहरूलाई आन्तरिकीकरण गर्दै प्रदेश स्तरीय वार्षिक नीति तथा कार्यक्रममा लैङ्गिक मूलप्रवाहिकरण गर्न योगदान गर्ने उदेश्यले कार्यक्रमको आयोजना गरिएको इन्सेक कर्णाली प्रदेश संयोजक नारायण सुवेदीले जानकारी दिनुभयो ।

कार्यक्रममा सहजिकरण गर्दै सिड समितिको सदस्य बन्दना राणाले आफू सिड समितिको तर्फबाट नभइ अधिकारकर्मीको हैसियतले कार्यक्रममा आएको प्रष्ट् याउनुभयो ।

कार्यक्रममा कर्णाली प्रदेशका विभिन्न मन्त्रालयका सचिव तथा योजना शाखाका कर्मचारीहरू, कर्णाली प्रदेश योजना आयोगका प्रतिनिधि लगायत प्रहरी अधिकृतहरू र प्रमुख जिल्ला अधिकारीकोसमेत उपस्थिती रहेको थियो ।

यसैगरी महिला तथा बालबालिकाको क्षेत्रमा क्रियाशिल विभिन्न संघ संस्थाका प्रतिनिधि र सञ्चारकर्मीहरूको सहभागिता रहेको उक्त कार्यक्रममा सिडले नेपाललाई दिएको सुझावका विभिन्न बुँदामा समूहगत रूपमा छलफल गरी प्रदेशको अवस्था र गर्नपर्ने कामका बारेमा प्रस्तुति गरिएको थियो । कार्यक्रममा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालयका सचिव आनन्द सारू, सामाजिक विकास मन्त्रालय महिला महाशाखा प्रमुख अनिता ज्ञवालीले सहजीकरण गर्नभएको थियो ।

सुदूरपश्चिम प्रदेश

मानव अधिकार रक्षकसम्बन्धी कानुन निर्माण कार्य पहिलो प्राथमिकतामा पर्नेछः: मन्त्री जोशी

सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकारका आन्तरिक मामिला तथा कानुनमन्त्री पूर्णा जोशीले मानव अधिकार रक्षकसम्बन्धी कानुन निर्माण कार्य सरकारको पहिलो प्राथमिकतामा पर्ने बताउनु भएको छ ।

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) सुदूरपश्चिम प्रदेश कार्यालय, धनगढीद्वारा मङ्सिर २२ गतेदेखि धनगढीमा आयोजित नागरिक समाजको कार्यक्षेत्र र मानव अधिकार रक्षकको अधिकार विषयक प्रदेशस्तरीय मानव अधिकार रक्षक सम्मेलनको उद्घघाटन सत्रमा मन्त्री जोशीले सो कुरा बताउनु भएको हो । उहाँले सामाजिक न्याय र समानताका लागि लामो समयदेखि भएका आन्दोलन र पीडित नागरिकको सवालमा काम गर्ने मानव अधिकार रक्षकहरुले जोखिम मोलेर काम गरिरहेको अवस्थामा इन्सेकले ड्राफ्ट गरेको मानव अधिकार रक्षकसम्बन्धी कानुन प्रदेश सभाको हिउँदे अधिवेशनमा वहस तथा छलफल गराइ पारित गरिने बताउनु भयो ।

उहाँले भन्नु भयो- 'मानव अधिकार रक्षकहरुको सुरक्षा र संरक्षण आजको आवश्यकता हो । मानव अधिकारसम्बन्धी कानुन मेरै कार्यकालमा पारित गर्ने प्रयास गर्ने छु ।'

इन्सेकका कार्यकारी निर्देशक विजयराज गौतमले इन्सेकले लामो समयदेखि मानव अधिकारको क्षेत्रमा क्रियाशिल भएर नागरिक अधिकार सुनिश्चित गर्न र संविधान प्रदत्त मौलिक हकको कार्यान्वयनका लागि काम गरिरहेको बताउनु भयो ।

उहाँले मानव अधिकार रक्षकहरुको सुरक्षाका लागि इन्सेकले ड्राफ्ट गरेको मानव अधिकार कानुनलाई सुदूरपश्चिम प्रदेश सरकारले पूर्णता दिएर मानव अधिकार रक्षकहरूको संरक्षण र संवर्द्धनमा

उदारणीय कार्य गर्न आग्रह गर्नं भयो ।

प्रमुख जिल्ला अधिकारी किरण थापाले सरकार तथा मातहतका निकायहरू कानुनको कार्यान्वयन गर्ने निकाय भएकाले मानव अधिकारसम्बन्धी कानुन निर्माण भएको अवस्थामा त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिने बताउनु भयो ।

उहाँले नागरिकका आधारभूत अधिकार शिक्षा, स्वास्थ्य, आवास तथा रोजगारीको सुनिश्चितता नभएसम्म मानव अधिकारका सवाल रहिरहने भएकोले यसतर्फ सरकारको ध्यान जान आवश्य गरेको बताउनु भयो ।

राष्ट्रिय मानव अधिकार आयोग सुदूरपश्चिम प्रदेश कार्यालयका प्रमुख मोहनदेव जोशीले मानव अधिकारको विषय नागरिक र राज्यसँगको अन्तरसम्बन्ध भएकोले नागरिक अधिकारका लागि अग्रपङ्क्तिमा रहेर काम गर्ने मानव अधिकार रक्षकको संरक्षण र सुरक्षा गर्ने जिम्मेवारी राज्यको हुनुपर्ने बताउनु भयो ।

दुई दिनसम्म सञ्चालन हुने मानव अधिकार सम्मेलनमा सुदूरपश्चिम प्रदेशका नौ ओटै जिल्लामा क्रियाशिल सङ्घसंस्थाका प्रमुख, नागरिक समाजका अगुवा तथा कानुन व्यवसायीहरुको सहभागिता रहेको थियो ।

मानव अधिकार रक्षकसम्बन्धी मस्यौदा कानुनबारे नागरिक समाजसँग अन्तरक्रिया

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक) सुदूरपश्चिम प्रदेश कार्यालय, धनगढीको आयोजना मानव अधिकार रक्षकसम्बन्धी मस्यौदा कानुनबारे नागरिक समाजसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम मङ्सिर ३ गते धनगढीमा सम्पन्न भएको छ ।

इन्सेक सुदूरपश्चिम प्रदेश संयोजक खडकराज जोशीले मानव अधिकार रक्षकहरुको संरक्षण, सम्बर्द्धन र नीतिगत सुरक्षाका लागि इन्सेकले तयार गरेको मानव अधिकार रक्षकसम्बन्धी मस्यौदा ड्राफ्टमा नागरिक समाजका अगुवाहरुबीच छलफल गर्न र आवश्यक सुझाव सङ्कलन गर्न कार्यक्रमको आयोजना गरेको बताउनु भयो ।

उहाँले इन्सेकले तयार गरेको मानव अधिकार रक्षकसम्बन्धी मस्यौदा कानुन कार्यक्रममा प्रस्तुत गरी सुझावहरु सङ्कलन गर्नंको साथै कार्यक्रमको सहजिकरण गर्नं भएको थियो ।

गैर सरकारी संस्था महासंघ सुदूरपश्चिम प्रदेशका अध्यक्ष देवीप्रसाद खनालले मानव अधिकार रक्षक परिषदका

पदाधिकारीको हकमा मनोनितको ठाउँमा सिफारिस हुनु पर्ने, सदस्य सचिवमा कानुन मन्त्रालयको सहसचिव हुनु पर्ने, मानव अधिकार रक्षकसम्बन्धी मस्यौदा कानुन बनेपछि कसुरको व्यवस्था हुन पर्ने र परिषदको पदाधिकारीले काम नगरेको खण्डमा मानव अधिकार परिषदले दिएको परिचय पत्र खारेज हुने व्यवस्था हुनु पर्ने सुझव दिनु भयो ।

नेपाल पत्रकार महासंघ, कैलालीका अध्यक्ष हिमाल जोशीले मानव अधिकार परिषदका पदाधिकारीमा कुनै पनि राजनीतिक दलको सदस्यता नभएको र शैक्षिक योग्यतालाई हटाई अनुभवको आधारमा व्यक्तिहरुलाई राख्नु पर्ने व्यवस्था गरिनु पर्ने सुझाव दिनु भयो ।

हार्दिक समवेदना

इन्सेक सहकर्मी सम्झा श्रेष्ठकी ममतामयी आमा **चन्द्र वधन श्रेष्ठ**को ८० वर्षको उमेरमा २०७८ मङ्सिर १० गते दुःखद् निधन भएको खबरले हामीलाई दुःखी तुल्याएको छ । दुःखको यस घडीमा दिवङ्गत आत्माको चिरशान्तिको कामना गर्दै शोकसन्तप्त परिवारजनमा **समवेदना** व्यक्त गर्दछु ।

डा. इन्दिरा श्रेष्ठ
अध्यक्ष

हार्दिक समवेदना

इन्सेक सहकर्मी गणेश भण्डारीकी ममतामयी आमा **जानुका भण्डारी**को ७४ वर्षको उमेरमा २०७८ मङ्सिर २ गते दुःखद् निधन भएको खबरले हामीलाई दुःखी तुल्याएको छ । दुःखको यस घडीमा दिवङ्गत आत्माको चिरशान्तिको कामना गर्दै शोकसन्तप्त परिवारजनमा **समवेदना** व्यक्त गर्दछु ।

डा. इन्दिरा श्रेष्ठ
अध्यक्ष

हार्दिक समवेदना

हाम्रा सहकर्मी कृष्ण गौतमका पुजनीय बुबा **हरिप्रसाद गौतम**को ९१ वर्षको उमेरमा २०७८ साउन २१ गते दुःखद् निधन भएको खबरले हामीलाई दुःखी तुल्याएको छ । दुःखको यस घडीमा दिवङ्गत आत्माको चिरशान्तिको कामना गर्दै शोकसन्तप्त परिवारजनमा **समवेदना** व्यक्त गर्दछौँ ।

डा. इन्दिरा श्रेष्ठ
अध्यक्ष

प्रेस विज्ञप्ति

जि.प्र.का.का.द.नं. ६/०४८/०४९
स.क.प.आ.नं. ११४४९, पान नं. ३००९३१९७६

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)

०७८ मङ्सिर ५ गते

शान्ति सम्झौताका १५ वर्षः दण्डहिनता निरन्तर

तत्कालिन माओवादी र सरकारकबिच चलेको १० वर्ष लामो सशस्त्र द्वन्द्वको अन्त्य भएको १५ वर्ष पुरा भएको छ । २०६३ मङ्सिर ५ गते विस्तृत शान्ति सम्झौतामार्फत गरिएका प्रतिबद्धताहरूमध्ये द्वन्द्वपीडितका न्यायसम्बन्धी सवालहरू आजसम्म पनि सम्बोधन हुन सकेका छैनन् । नेपालको संविधानले मुलुकको राजनीतिक व्यवस्था र शासकीय स्वरूपमा परिवर्तन गरेको छ। शान्ति सम्झौता मुताविक हतियार र लडाकु व्यवस्थापनको कार्य सकिएको छ । तर, द्वन्द्वपीडित व्यक्तिहरूका सरोकार तथा उनीहरूमाथि भएको अन्याय निरूपण, न्याय सुनिश्चितता, परिपूरण तथा संस्थागत सुधार गर्नेतर्फ ठोस प्रगति हुनसकेको छैन ।

द्वन्द्वकालिन समयमा भएका गम्भीर मानव अधिकार उल्लङ्घन, ज्यादती लगायतका घटना निरुपणका लागि गठन गरिएका संरचनाहरूले प्रभावकारी परिणाम प्रस्तुत गर्न नसकेको यथार्थप्रति हामी दुःख व्यक्त गर्दछौँ। सङ्क्रमणकालीन न्याय संयन्त्रले पीडित पक्ष र राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय मानव अधिकार समुदायलाई विश्वास दिलाउने गरी आफ्नो कामप्रति भरोसा सिर्जना गर्न नसक्नु अझ दुखद् पक्ष हो । कानुन र नीतिगत सुधारका लागि अन्तराष्ट्रिय समुदाय तथा सर्वोच्च अदालतको आदेश कार्यन्वयन नहुनुले नेपाल सरकार तथा सङ्घीय संसदले द्वन्द्वको समयमा भएको अन्याय निरूपणप्रति देखाएको उदासीनतालाई प्रस्तुत गरेको छ ।

विधिको शसनप्रति जनताको विश्वास सुदृढ गर्न नीति, कानुन र गरिएका सम्झौताप्रति राजनीतिक दल, सरकार र सम्बद्ध निकायको जबाफदेहिता अनिवार्य रहन्छ । आफ्ना लिखित प्रतिवद्धता विपरित दण्डहीनतालाई निरन्तरता दिनेतर्फ गरिएका प्रयासहरूप्रति इन्सेक भर्त्सना गर्दछ ।

इन्सेकले तयार गरेको द्वन्द्वपीडित पार्श्वचित्रमा हत्याका १३ हजार २ सय ४८ घटना र बलपुर्वक बेपत्ता पारिएका ९ सय ३१ घटना अभिलेखित छन् । संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय मानव अधिकार उच्चायुक्तको कार्यालयद्वारा प्रकाशित 'नेपाल द्वन्द्व प्रतिवेदन २०१२' मा सशस्त्र द्वन्द्वका क्रममा मानव अधिकार तथा मानवीय कानुन उल्लङ्घनका १० हजारभन्दा बढी घटना भएको उल्लेख छ ।

द्वन्दकालिन गम्भीर अपराधमा क्षमादान दिन नमिल्ने भनी सर्वोच्च अदालतको पूर्ण इजलासको २०७७ वैशाख १४ गतेको आदेश र सर्वोच्च अदालतले २०७० पुस १८ गते जारी गरेको परमादेश तथा मानव अधिकारका विश्वव्यापी मान्यता अनुरूप विद्यमान कानुनहरूको तत्काल संशोधन गरी पीडितको न्यायको अधिकार सुनिश्चित गर्न इन्सेक जोडदार माग गर्दछ। साथै परिवारको भरोसायोग्य सदस्य गुमाएका पीडित परिवारलाई शान्ति सम्झौताको पालना गरी उचित राहत र परिपूरणको व्यवस्था मिलाउन नेपाल सरकार र राजनीतिक दलहरूसँग माग गर्दछौँ ।

दण्डहीनताको विरोध गरौं, मानव गरिमाको रक्षा गरौं !

डा. इन्दिरा श्रेष्ठ
अध्यक्ष

अनौपचारिक क्षेत्र सेवा केन्द्र (इन्सेक)
नागार्जुन नपा-१०, स्यूचाटार, पत्रमञ्जुषाः २७२६, काठमाडौँ, फोनः ५२१८७७०, फ्याक्सः ५२१८२५१
इमेलः insec@insec.org.np, वेबसाइटः www.insec.org.np, www.inseconline.org